עוף התורה ויצא

קול ה' המדריך את האדם

בפסוקים הבאים התורה מתארת באריכות רבה את השיקולים שהביאו להחלטתו של יעקב לעזוב את בית לבן, ולשים פעמיו אל הארץ, נתבונן בפסוקים, ונסיק מהם דרכי חיים.

[א] וַיִּשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי בְנֵי לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֵת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֵת כָּל הַכָּבֹד הַזֶּה. [ב] וַיַּרְא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לָבָן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כִּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם. [ג] וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ. [ד] וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרָחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה אֶל צֹאנוֹ. [ה] וַיֹּאמֶר לָהֶן רֹאֶה אָנֹכִי אֶת פְּנֵי אֲבִיכֶן כִּי אֵינֶנּוּ אֵלַי כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם וֵאלֹקֵי אָבִי הָיָה עִמָּדִי. [ו] וְאַתֶּנָּה יְדַעְתֶּן כִּי בְכָל כֹּחִי עָבַדְתִּי אֶת אֲבִיכֶן. [ז] וַאֲבִיכֶן הֵתַל בִּי וְהֶחֱלִף אֶת מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים וְלֹא נְתָנוֹ אֱלֹקִים לְהָרַע עִמָּדִי. [ח] אִם כֹּה יֹאמַר נְקֻדִּים יִהְיֶה שְׂכָרֶךָ וְיָלְדוּ כָל הַצֹּאן נְקֻדִּים וְאִם כֹּה יֹאמַר עֲקֻדִּים יִהְיֶה שְׂכָרֶךָ וְיָלְדוּ כָל הַצֹּאן עֲקֻדִּים. [ט] וַיַּצֵּל אֱלֹקִים אֶת מִקְנֵה אֲבִיכֶם וַיִּתֶּן לִי. [י] וַיְהִי בְּעֵת יַחֵם הַצֹּאן וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא בַּחֲלוֹם וְהִנֵּה הָעַתֻּדִים הָעֹלִים עַל הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים. [יא] וַיֹּאמֶר אֵלַי מַלְאַךְ הָאֱלֹקִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וָאֹמַר הִנֵּנִי. [יב] וַיֹּאמֶר שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל הָעַתֻּדִים הָעֹלִים עַל הַצֹּאן עֲקֻדִּים נְקֻדִּים וּבְרֻדִּים כִּי רָאִיתִי אֵת כָּל אֲשֶׁר לָבָן עֹשֶׂה לָךְ. [יג] אָנֹכִי הָאֵ-ל בֵּית אֵ-ל אֲשֶׁר מָשַׁחְתָּ שָּׁם מַצֵּבָה אֲשֶׁר נָדַרְתָּ לִי שָׁם נֶדֶר עַתָּה קוּם צֵא מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתֶּךָ. [יד] וַתַּעַן רָחֵל וְלֵאָה וַתֹּאמַרְנָה לוֹ הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אָבִינוּ. [טו] הֲלוֹא נָכְרִיּוֹת נֶחְשַׁבְנוּ לוֹ כִּי מְכָרָנוּ וַיֹּאכַל גַּם אָכוֹל אֶת כַּסְפֵּנוּ. [טז] כִּי כָל הָעֹשֶׁר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹקִים מֵאָבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעַתָּה כֹּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹקִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה. [בראשית לא א - טז].

א] יש להעיר שבתחילה נאמר **ויאמר ה'** אל יעקב, ובהמשך נאמר ויאמר אלי **מלאך האלוקים בחלום**.

ב] לכאורה יעקב קיבל הוראה חד משמעית לעזוב את בית לבן ולשוב לארץ, מדוע צריך את כל הסיבות והנימוקים לצאת. וכמו כן צריך להבין מדוע הוצרך לשכנע את רחל ולאה לצאת, וכן נראה שהיו מודות שהשכנוע הועיל להן, כפי שסיימו לבסוף, **ועתה** כל אשר אמר אלוקים אליך עשה, וכי היו צריכות הוכחות שכליות לקיים את דבר ה'.

ג] מדוע מאריך יעקב לספר לנשותיו על החלום ועל הצאן העקודים והברודים. היה לו לומר שאלוקי אביו אמר לו ללכת, וזו פקודה. [הערות נוספות יובאו ויתבארו בהמשך הדברים]

ביאור העניין

נראה לומר, שאכן לו היתה הוראה חד משמעית מאת הקב"ה שיעזוב את לבן ויחזור לארץ ישראל, לא היה צריך שום סימנים ושום טיעונים והוכחות. אך לא היתה הוראה כזאת, אלא מעין קול פנימי שקשה להגדיר.ודבר זה מוכח בהמשך הדברים, שמספר לנשותיו שבא אליו דבר ה' **בחלום** "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך" ואם כן מסתבר שלא היתה כאן הוראה ברורה אלא דוגמת חלום, והקב"ה עורר את רוחו לשוב בתוספת רמז בחלום. כעת ניגש לפרשה באופן אחר. יעקב רוצה **לוודא** שאכן זהו קולו של ה' הפונה אליו לשוב. ולשם כך, בונה את ההנחה על סמך מספר עובדות:

א] ויפרוץ האיש מאוד מאוד - יעקב הגיע להצלחה גדולה בנכסיו ובידו לכלכל את משפחתו בלא התמיכה של לבן, וזהו כבר סיבה לחשוב שעליו לעבור לתחנה הבאה.

ב] הימצאותו שם, בסכנה - שומע מ"**בני**" לבן, ומקבל אישור מ"**פני**" לבן, שלבן השלים עם כשלון הרמאות, וכעת נותר לו רק לפגוע, ו"לעקור את הכל" - כלשון בעל ההגדה של פסח.

ג] אך לא די בזה. חזרתו לארץ ישראל **מכניסה** אותו לסכנה, עשיו שש אלי קרב, ולמרות בטחונו של יעקב בה', והסימנים המובהקים שעליו לצאת לדרך, עליו להוכיח לנשותיו, שהוא מלווה בסייעתא דשמיא אלוקית שתגן עליו. כלומר הוא מבחינתו כבר בטוח, אך כיצד יעביר את בטחונו לנשותיו. ולכך עליו להישען על איזה סימן מהשמים. ולכך מצטט את החלום, ואף שיש חלומות שוא ידברון, אך כיון שחלק ממנו התקיים במלואו, מוכח שאף חלקו האחר בר קיימא. ובזה יבואר שנכרך החלום שהתגשם יחד עם החלום שעתיד להתגשם. דהיינו החלום העוסק בעתודים העולים על הצאן, התקיים במלואו, וזה סימן אף לחלקו השני של החלום.

ד] אחר כל זאת, איננו זכאי לעקור את נשותיו מבית הוריהן, הן מההיבט הכלכלי - הפסד נחלת אביהן, והן מההיבט הרגשי, עקירתן מבית הוריהן, ולכך ממתין לאישורן של נשותיו. ואכן תגובת נשותיו היא, שאין להן שום קשר, לא ממוני ולא רגשי. ולא זו בלבד, אלא שיש סימן לכך שהגיע הזמן לעזוב, שכעת התעשרו. ולכך

מקדימות ואומרות כי כל העושר אשר הציל אלוקים מאבינו, לנו הוא ולבנינו, **וממילא** כל אשר אמר אלוקים אליך עשה. ואין הכוונה חלילה שעשיית דבר ה' מותנית בכך, אלא שכעת **מוכח** שזהו דבר ה' האמיתי.

עפ"י זה נבאר עוד כמה הערות בפסוקים:

רואה אנכי את פני אביכן, לכאורה די בזה, מדוע הוסיף ואמר **ואלוקי אבי היה עמדי.** התשובה לכך היא שלמרות שהעזיבה נובעת מחמת סכנה, אף ההליכה לארץ ישראל רצופה בסכנות, ועליו להוכיח שאכן אלוקי אביו היה עמדו, בהצלת רכושו, וכל שכן בהצלת חייו.

ואתנה ידעתן כי בכל כחי עבדתי את אביכן- לשם מה היה צריך לומר זאת. אלא בכדי להוכיח שכעסו וזעמו של לבן אינם כאי שביעות רצון על התרשלות בעבודתי, אלא קנאה בהצלחתי ותו לא.

ויצל אלוקים את מקנה אביכם ויתן לי - מדוע הוצרך להוסיף זאת. נראה שבא להוכיח, שכל זה נעשה למעלה מדרך הטבע, שאכן הגיע הזמן לעזוב.

אנכי האל בית אל אשר משחת לי שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר - מדוע הוצרך הקב"ה להוסיף את עובדת קיום נדרו. ונראה לומר שיש כאן עצה להצלחת המעבר "שלוחי מצוה". שכיון שיעקב חוזר לארץ ישראל לקיים את נדרו, תעמוד לו הזכות הזאת, להינצל מכל פגע וסכנה.

***

כל אדם במשך ימי חייו, עומד בפני צמתים מכריעים, להיכן ישים את פעמיו. עליו לחפש את קול ה' המוליך אותו ימינה ושמאלה, קדימה ואחורה. אך כיצד ידע לזהות את קול ה'? כיצד ידע האם עליו לשנות כיוון, ליטול משרה, לעזוב משרה, לפתוח ישיבה, לסגור ישיבה, ועוד ספקות רבות בשבילי החיים. מלך העולם לא ישאיר את האדם בספקות מנקרים, וישלח לו הכוונה. למדנו בפרשה שאין ללכת אחר "אינטואיציה" אלא ישנם קווים מוגדרים מאוד. דהיינו, קולו של ה' מופיע בכל מיני צורות. אך מלבד הזיהוי **החיובי**, ניתן לזהות מה **אינו** קולו של ה'.

בהיבט החיובי - כאשר מרגיש סייעתא דשמיא מיוחדת, שמרגיש שאלוקי אביו היה עמדו, יכול לצעוד אל הבלתי נודע, מתוך תחושה של הישענות על אלוקיו. וכפי שמצינו אצל יעקב שאמר ולא נתנו אלוקים להרע עמדי, כהוכחה לסייעתא דשמיא. וכמו כן כאשר מגיע לשלב של מיצוי בעבודתו הנוכחית, זהו גם כן אות מהשמים להתקדם.

בהיבט השלילי - פגיעה כל שהי בזכויות הממוניות של מאן דהו, אינן קול ה'. וכמו כן פגיעה ברגשותיו ובצרכיו הרגשיים של אדם לא יוכלו להוות הצדקה לשום פעולה. ולכך ראשית כל מקבל את הסכמת נשותיו.

***

קולו של ה' בחיי היום יום

דיברנו על קולו של ה' המסייע בקבלת החלטות כבדות משקל. אמנם קולו של ה' איננו מופיע רק כאשר עומדת החלטה הרת גורל. גם בשיגרת החיים הפשוטה, קולו של ה' מעורר את האדם ומכוון אותו, אך קולו אינו נשמע ברעש גדול אלא בלחישה דקה ועדינה. וביד האדם להחליט האם לשמוע או להתעלם. **החזון איש** מתייחס לדבר זה באחת מאיגרותיו, שהאדם צריך להטות אוזן לשמוע את הלחישה.

קולו של ה' מופיע בשעת בחירה והתמודדות.

כשאדם מתעורר בשעות הבוקר, וחפץ בעוד מספר דקות של מנוחה, קולו של ה' קורא לו קום!!!

בשעת ספק באיזה מנין לבחור, לקפוץ על העגלה של המנין שכבר אוחז ב"ישתבח", או להמתין...

בשעת מבחן האם להבליג לשכן שנהג שלא ביושר, קולו של ה' אומר "תוותר ותרוויח".

כמה זמן להקציב למנוחה, אכילה, שינה, ושאר צרכי הגוף, קולו של ה' אומר די! מספיק!

בעיצומה של שיחה בטלה או קריאה בטלה, מגיעה לחישה המעוררת לחדול...

***

קולו של ה' נשמע פעם אחת בלבד, ואפשר להתעלם ממנו ולרמוס אותו, וההפסד גדול.